

Boerderijnummer	2.4.180
Erfnaam	Pastorie
Oudste vermelding	voor 1475
Afgebroken	1852, was gelegen op de Wehmekamp omtrent de huidige Zwaluwschool

Historie pastorie

1475. Schattingsregister. De Wedeme, de karcke to Marckelo. (vrijgesteld van belasting).

1601. Verpondingsregister. Die Weme ist nit geestimert, licht woeste, dan dat dar einen armen bloet in wonet.

In 1674 bij de plunderingen van de troepen van de Bisschop van Munster (BommenBerend) heeft de predikant een schade opgelopen van f 15-0.

De vroegere Markelose pastorie stond ongeveer ter plaatse van de lagere school, nu "de Zwaluw" eerder Wehmekampschool genoemd.

Dit is ongeveer op de plaats waar de marken Markelo, Stokkum en Herike samen komen. Z'n plaats waar meerdere marken een gezamenlijk raakvlak hadden was in veel gevallen een uitverkoren plek om b.v. een kerk te bouwen, immers de ingezetenen van alle marken konden over eigen grondgebied deze plek bereiken. Het mag verondersteld worden dat in een ver verleden dit ook een motief geweest is bij de keuze van het bouwterrein voor de Wehme.

Uit een charter in het kerkelijk archief valt af te leiden dat in 1702 hier een nieuwe pastorie werd gebouwd voor Ds. Samuel Sertorius die in 1696 z'n vader als predikant opgevolgd was.

Guilhelmes Sertorius mocht z'n laatste levensperiode blijven wonen in de oude pastorie, die ook in die omgeving stond; na z'n overlijden werd dit gebouw afgebroken.

In 1811 bestaat de veestapel uit 3 koeyen.
1811-1815 huisnr 670.

In 1835 is de gemeente eigenaar van de in 1702 gebouwde pastorie en het werd in 1852 afgebroken.

In 1860 werd er voor Ds. Budde een nieuwe grote pastorie gebouwd, het latere Waterschapsgebouw, aan de Goorseweg. Zie voor Ds. Budde (ovl 05-06-1883) Ned. Patriciaat 1943.

Bewoning

Everhardus, pastoor ca 1200 tot 1239. Deze Everhardus was eerst kapelaan of priester aan de kapel te Diepenheim. Van hem wordt in de kroniek van huize Diepenheim het volgende genoteerd: hij was een man van subtijlen verstande, een goed scribent (hij had een nieuw missaal geschreven voor de kapel van Diepenheim), liefhebber der boeken, welke daarna heeft erlangd de kerke te Markelo en is daarna (1239) plebaan geworden te Metelen en is aldaar bedacht gestorven.

In 1237 was er een geschil tussen Everhard plebaan te Markelo en Wilhelm plebaan te Diepenheim over zekere gerechtigheden, doch deze werden vreedzaam bijgelegd.

Johannes van Kampen, pastoor genoemd in 1547 en 1550.

Gerhardus Schellink, pastoor genoemd in 1571.

Albertus Bushof, pastoor genoemd in 1598. Hij werd na een jaar verdreven door het protestants provinciaal bestuur; hierna deed hij afstand van zijn pastorie.

Joannes Smidt, pastoor van 24-7-1598 tot 11-2-1600.

In het boekwerk "De broederen van Twente" valt te lezen dat **Joannes Smidt** zich op 19 december 1597 wendde tot de kerkeraad van Deventer. Hij "versocht doer andrijvinghe sijns gemoets" tot den kerkendienst te worden toegelaten en een proefpreek te mogen doen. Dit beviel de kerkeraad blijkbaar dermate dat hem aangeraden werd "hem verder in sijne propositien te continueren". Op 12 juni 1598 besloot de Deventer kerkeraad Smidt naar Markelo te sturen en hem voorlopig ook de dienst te Holten te laten waarnemen.

De burgemeester van Deventer kreeg opdracht hem aan de Markelose gereformeerden voor te stellen en ervoor te zorgen dat de in Markelo functionerende pastoor het veld zou ruimen.

Op 24 juli 1598 werd Smidt voor een jaar aangesteld, ondanks het feit dat de plaatselijke goedheren (collatoren) verre van tevreden over hem waren. Het kwam hen – en misschien Smidt zelf ook wel – niet slecht uit dat hem op 11 februari 1600 “ene attestatie gegeven” werd “vanwege sijner beroepinge”. Hij vertrok dus toen uit Markelo.

We zitten dus in de tijd van de Reformatie dus de omwenteling van het Rooms Katholicisme, dat verdwijnen moest ten gunste van de Gereformeerde religie.

Joannes Hardenack, dominee van april 1602 tot 15-3-1603.

Het is zeker niet ondenkbaar dat **Joannes Hardenack**, de Markelose pastoor in kwestie was, die in opdracht van de Deventer burgemeester het veld moest ruimen voor genoemde Smidt. Pas nadat Hardenack zich gevoegd had naar de richtlijnen die bij de Deventer synode van 1598 waren uitgevaardigd, kwam hij weer in aanmerking zijn oude beroep – op nieuwe leest – te hervatten. Het zou nog tot april 1602 duren alvorens hij weer formeel werd aangesteld en aangesproken mocht worden met dominee. Inmiddels had hij openlijk met zijn “huysfrouwe” moeten trouwen, het pausdom moeten herroepen en bezweren de calvinistische leer te zijn toegedaan en dat middels een belijdenis aan te tonen. Bovendien gold voor hem in het bijzonder, dat hij werk moest maken van de bestrijding van de hardnekkige vormen van afgoderij die plaats vonden op de Hulpe bij het Heilig Bloedhuisken. (In 2009 is daar wederom een Mariahuisje of kapel geplaatst om toeristische redenen).

Anderzijds wendde de classis te Deventer zich voor hem tot de Drost van Twente met het verzoek de financiële beloftes aan de Markelose ex-pastoor na te komen.

Toch was blijkbaar niet alles koek en ei, want op 15 maart 1603 werd Hardenack, na een conflict met de Goedsheeren van Markelo “sonder dienst sijnde” op proef naar Wesepe gezonden. Overigens kreeg hij ook daar problemen onder meer omdat hij een kind van zijn dochter had gedoopt in zijn eigen huis.

Met het vertrek van Hardenack had Markelo gedurende de periode 1603-1612 te maken met een “herderloos tijdperk”. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat nogal wat pastoors weigerden afstand te nemen van hun oorspronkelijke katholieke opvattingen. Hierdoor ontstond een gebrek aan erkende predikanten. In Markelo werd in die jaren dienst gedaan door de predikant van Holten en Borculo.

Theodorus Schrunderus, dominee van 1612 tot 1637, geboren te Metelen, overleden 1637 te Markelo. Gehuwd met **Margrieta Putman**, dg. van de Goorse dominee Johannes Putman(nis) en Mechteld Meyer. Uit dit huwelijk:

Agneta Schrunderus, trouwt te Diepenheim op maandag na Paesschen 1662 met Henric Schulten/Diepenheim.

Het gebrek aan predikanten verklaart wellicht ook waarom beide eerstvolgende predikanten in Markelo van Duitse origine waren. Zo was **Theodorus Schrunderus**, die vanaf zijn komst in 1612 vanuit Steinfurt tot zijn overlijden ca 1637 in Markelo predikte, geboren in het Westfaalse Metelen. Net als Hardenack voor hem ondernam hij ook pogingen tot beëindiging van de “superstitiose bedefaren” naar het heilig bloedhuisje en moest hij optreden tegen een geval van waarzeggerij. Kortom er was in Markelo nog veel zegenrijk werk te doen. Opvallend is overigens zijn stellingname ten aanzien van de aanwezigheid van een “versierde grote Christophel” in zijn eigen Markelose kerk. Hoewel de Deventer classis er tussen 1633 en 1637 veelvuldig bij hem op aandrong “de Christophel uit sijner kercke te doen vertrecken” door het beeld te laten “witstrycken met kalck” bleef hij dit categorisch weigeren.

Joannes Tremperus, dominee van 5-9-1637 tot 1668, overleden 1670 te Markelo.

Kinderen:

1. **Geertruida Tremper**, overleden na 4-1694, huwt voor 4-1655 met Abraham Roldanus uit Hasselt. (zie Ned. Patriciaat 1989).
2. **Fredericus Tremporius**, mogelijk gehuwd met Elsbeen ten Vogelsang; beiden doopgetuige in 1680.

Zijn opvolger **Joannes Tremperus** was afkomstig uit Sudlohn in Westfalen. Uit archiefstukken valt nauwelijks aan de indruk te ontkomen dat we bij hem te maken hebben met een kortelings omgeschoolde “tapper”. Hij kreeg namelijk in Deventer van de kerkelijke autoriteiten toestemming om geëxamineerd te worden onder de voorwaarde dat “hi so veele mogelick van sijne tapperije sich ontslae ende continuele vlijt in studio theologico anwende”.

Op 2 september 1637 werd hij naar Markelo beroepen. Ruim 30 jaar later in 1668 ondernam de kerkeraad pogingen om een ander als predikant te krijgen omdat Tremperus door ouderdom verzwakt nauwelijks nog in staat was zijn taken te verrichten. De oude dominee stemde pas toe toen door

Ridderschap en Steden een jaarlijks tractement van 300 gulden werd toegezegd "om hem als een emeritus den korten ende seer swacken tijt sijns levens, die nogh weinig is, met zijn huysvrouwe daarvan te mogen onderhouden".

Hij werd opgevolgd door **Gerhardus Arentzen** een zoon van burgemeester Arent Arentzen uit Deventer. Vanwege zijn afkomst oordeelde de classis, toen hij in 1669 werd beroepen, dat een examinering overbodig was "nademael zijn persoon, leven, gaven en studien genoeg bekend" waren. Arentzen overleed op 36-jarige leeftijd in 1675.

Guilhelmus of Wilhelm Sertorius van geboorte afkomstig uit de graafschap Tecklenburg in Duitsland deelde tijdens zijn leven volop mee in de turbulentie van de restanten van de reformatie. Zo was hij aanvankelijk o.a. hofprediker van de Graaf van Bentheim. Toen de Graaf overging tot het katholicisme werd hem de toegang tot de slotkerk ontzegd. Niettemin bleef Sertorius de zielzorg onder de Bentheimse gereformeerden praktiseren tot hij door de Munsterse soldaten op een kar geplaatst en over de grens werd gezet.

Aldus belandde hij in Markelo waar hij bleef tot zijn emiraat in 1696. Hij overleed in 1702 en woonde zijn laatste levensjaren in de oude pastorie en werd op 21-03-1702 begraven in zijn kerk.

Opvolger werd in 1696 zijn zoon **Samuel Sertorius**. Volgens het doopboek verrichtte hij op 8 juli van dat jaar zijn eerste doop en wel een zoon van boer Rietman uit de Achterhoek. Hij huwde op 29 oktober 1699 met Lucretia Stockman uit Swartsluys en ging toen wonen in een nieuwe pastorie, terwijl zijn vader in de oude bleef wonen.

Guilhelmus/Wilhelm Sertorius, dominee van 1675-1696, geboren te Tecklenburg, begraven op 21-03-1702 te Markelo. Zijn moeder is waarschijnlijk Anna Judit die 24-10-1685 begraven wordt (pastoraliaboek); hij studeerde 1651 te Bremen en was voor 1675 predikant te Bentheim. Zie Ned. Patr. Fam Snethlage 1977.

Gehuwd voor de kerk circa 1655 met **Christina Stenfens**, begr. op 02-09-1693 te Markelo als mijn L(ieve) huisvrouwe.

Uit dit huwelijk:

1. **Samuel Sertorius**, dominee van 1696-1732, overleden 1732 te Markelo.
2. **Amelia Sertorius**, huwt met Andries Wagemans, luitenant in het Regiment van overste Essen.
Doop kinderen te Markelo:
20-01-1684 Christina, zij huwt dominee Andreas Beeuw. (Zij verkoopt in 1756 een halve tiende gaande uit Ikkink).
09-02-1686 Johanna Margareta ovl ca 1720, zij huwt 4-9-1718 met Ds. Philip Jacob Snethlage, pastor tot Laren. (Zie Ned Patr. 1977).
09-02-1686 Anna Judith, zij huwt 17-10-1722 te Laren met Ds. Henricus Wilhelmus Snethlage.
06-12-1691 Joost Willem.
3. **Anna Elisabet Sertorius**, huwt 22-10-1682 (25-11-1682 te Bentheim) met Jan Palthen/Bentem.
4. **Gesina Helena Sertorius**, huwt 18-8-1695 met wed. Henrick Huining.
5. **Sara Sertorius**, huwt 4-5-1684 met Wessel Dercks Jaling. Wonen te Deventer.
6. **Anna Judith Sertorius**, was waarschijnlijk gehuwd met Hendrick Toelaer.

Samuel Sertorius, dominee van 1696-1732, overleden 1732 te Markelo.

Ondertrouwd op 29-10-1699 te Markelo, gehuwd voor de kerk op 05-11-1699 te Zwartsluis met **Lucretia Stockmans**, 17 jaar oud, gedoopt op 13-08-1682 te Zwartsluis, overleden na 1751, dg. van Harmannus Stockmans en Annegien Martens/Zwartsluis.

In 1750 wordt zij nog genoemd in het markeboek. Grafsteen van Lucretia Stockmans aanwezig in de NH kerk met opschrift:

Lucretia Stockmans huysvrouw van salige eerwaerde heer Samuel Sertorius in syn leven predicant tot Marckel. (Overigens is deze steen in de loop der jaren meerdere keren verplaatst).

Uit dit huwelijk:

1. **(Anna-)Christina Sertoria**, geboren te Beusbergen, gedoopt 10-1700 te Markelo.
2. **Samuel Sertorius**, genoemd in pastoraliaboek.
3. **Hoseas Sertorius**, overleden circa 1725 te Markelo, 1½ ton groevenbier betaelt, genoemd in pastoraliaboek.

(Anna-)Christina Sertoria, geboren te Beusbergen, gedoopt 10-1700 te Markelo, overleden op

06-12-1746 te Lingen (D), huwt 29-5-1718 met Zeno Meiling (ovl 23-01-1747 Lingen), pastor te Goor. (Totaal 7 dp te Goor tussen 1720 en 1729) en daarna 6 geb te Lingen. Zij hadden nog 1 dg (Ezina Lucretia) en 4 zn welke 4 laatsten allen ook predikant werden: Samuel was 9 jr predikant te Diepenheim en vanaf 1752 hoogleraar te Lingen, Hoseas in Gildehaus bij Bentheim, Johannes 41 jr in Tubbergen en Silvester Diederik 26 jr in Oldenzaal.

Data kinderen grotendeels ontleend aan: aantekeningen van Johannes Jacobus Slaterus (1700-1745) en diens vrouw Christina Geertruid Meiling (1701-1780) en aan Walter Tenfelde, Die Prediger der Reformierten Gemeinde der Stadt Lingen (Ems), 1968.

Uit voornoemde aantekeningen:

MDCCXLVI. D. 6 Decemb: is Mijns broeders Zeer Lieve Vrouw Christina Sertorius, dogter van Samuel Sertorius in leven predikant tot Markelo, in den ouderdom van 46 jaaren en ruim 2 maanden door den Heere van Leven en Dood tot zijn eeuwige Vreugde en Heerlijkheid overgenomen en in de Kerke tot Lingen begraven. En het was naeuwelijks 6 weken daarnae, namentlijk d. 23 Jan: 1747 wanneer het God behaegde haaren Man, Mijner Zeer Waarden en Lieven Broeder Zeno Meiling, Curator van de Scholen, Eerste Hoogleeraar in de H. Godtgeleertheid, en Predikant tot Lingen, in den Ouderdom van 53 jaaren, door een Zagten en Zaligen dood van Zijnen Post af te lossen tot overgrote droefheid van mij en nageblevene kinderen, welke 9 zijn, namenlijk

Samuel Meiling, thans predikant tot Diepenheim

Jacob Henderik, thans predikant tot Markelo

Hoseas, Proponent, nu Predecant te Gildehaus

Johannes, vervolgens predicant te Tubbergen geworden

Christina, Huisvrouw van de Professor en Rector Ferdinandus Stosch

Sylvester, thans predicant te Oldenzael

Wilhelm

Esina Lucretia nu gehuwd aan W. Dull predicant te Tubbergen.

Kind:

Jacob Henric Meiling, predikant van 1744-1759 te Markelo, geboren 1723 te Goor, overleden op 18-06-1786 te Lingen, zn. van Zeno Meiling en Christina Sertorius/Goor.

Gehuwd voor de kerk circa 1749 met **Everdina Berta Lampen/Lamping**, overleden op 07-03-1805 te Lingen. Mogelijk is zij afkomstig van een predikantenfamilie Lamping uit Lingen.

Uit dit huwelijk:

1. **Zeno Adolph Meiling**, predikant te Goor van 1775 tot 1814, geboren te Beusbergen, gedoopt op 25-07-1751 te Markelo, overleden 1814 te Goor, huwt met Isabella Arnoldina Seemsmaker.
2. **Samuel Ferdinand Meiling**, predikant, geboren te Beusbergen, gedoopt op 31-05-1753 te Markelo, was 11 jr predikant te Hengelo en vanaf 1787, net als zijn vader, hoogleraar te Lingen.
3. **Christina Amelia Meiling**, geboren te Beusbergen, gedoopt op 11-01-1755 te Markelo.
4. **Hoseas Wolter Meiling**, geboren te Beusbergen, gedoopt op 27-02-1757 te Markelo.

Vervolgens kwam **Gabriel van Hoorn** als proponent (pas afgestudeerd predikant) in 1733 en vertrok in 1743 naar Raalte.

Opvolger in 1744 werd de in Goor geboren **Jacob Henric Meiling**, een kleinzoon van eerder genoemde Samuel Sertorius; hij vertrok in 1759 als hoogleraar naar Lingen in Duitsland.

Bernardus ten Cate, predikant van 1760-1793, gedoopt op 03-08-1727 te Neede, overleden op 15-01-1793 te Markelo op 65-jarige leeftijd. Zie Ned Patr. 1945. Zie ook krantebericht 29-8-1932 over benoeming B. ten Cate.

Gehuwd voor de kerk op 57-jarige leeftijd op 13-11-1784 te Markelo/Geesteren met zijn nicht wed.

Zwanida Gesina Westenberg, 49 jaar oud. Gedoopt op 11-09-1735 te Lochem, overleden op 25-06-1805 te Neede op Huize Camp op 69-jarige leeftijd. Zie kopie ovl adv.

De nieuwe predikant werd **Bernardus ten Cate**, die als proponent kwam in 1760 en tot zijn dood in 1793 zijn ambt uitoefende. Hij trouwde op 13 november 1784 met zijn nicht Gesina Westenberg een dochter van de Borculose dominee.

Zijn benoeming door de collatoren had nogal wat voeten in aarde; deze gaf nl een felle strijd tussen voor- en tegenstanders en de meningsverschillen liepen zo hoog op dat er meerdere vechtpartijen en zelfs schietpartijen – waarschijnlijk in naam van de Heer - werden gevoerd.

Onze stichting bezit veel gevonden materiaal over deze rechtzaken welke tot op hoog nivo werden gevoerd.

Anna Louisa Eberhardi, geboren circa 1744, overleden op 05-10-1822 te Beusbergen, dg. van Johan Adolph Eberhardi/Gronau en wed. van Johan Stroink predikant te Gronau.

Kinderen:

1. **Hendrik Wilhelm Stroink**, predikant van 1794-1846, geboren op 26-10-1768 te Gronau, overleden op 14-06-1852 te Beusbergen op 83-jarige leeftijd, zn. van Johan Stroink. Ongehuwd.
2. **Johanna Elisabeth Stroink**, geboren op 25-04-1771 te Gronau, overleden op 02-11-1856 te Rijssen op 85-jarige leeftijd.
3. **Sophia Urzala Juliana Stroink**, geboren circa 1782.

Na zijn dood kwam in 1794 **Hendrik Wilhelm Stroink** afkomstig van Gronau als proponent en ging in 1846 met emeritaat. Hij bracht zijn moeder en twee zusters mee.

Als waardering voor het feit dat hij meer dan 50 jaar het evangelie in Markelo had verkondigd mocht hij blijven wonen in de oude pastorie op de Wehmekamp. Voor de nieuwe dominee Budde werd namelijk in 1860 een grote pastorie gebouwd aan de Goorseweg. Stroink overleed in 1852.

Fotonrs op beeldbank

AIII.I-00810

BI.Y-08050

DI.I-00650